

Univerzita Palackého v Olomouci
Pedagogická fakulta
Ústav pedagogiky a sociálních studií

Karel Tatalák

Obor: Učitelství praktického vyučování a odborného výcviku

**Historické proměny odborného školství ve Frenštátě
pod Radhoštěm**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Pavel Neumeister, Ph.D.

Olomouc 2010

Prohlašuji, že jsem tuto závěrečnou práci vypracoval samostatně a že jsem v ní uvedl veškerou literaturu a ostatní zdroje, které jsem použil.

V Olomouci dne 26. června 2010

.....

podpis

Poděkování

Děkuji tímto Mgr. Pavlu Neumeisterovi, Ph.D. za odborné vedení, za poskytování cenných rad, podnětů a připomínek při zpracování závěrečné bakalářské práce.

Obsah

Obsah	4
Úvod.....	5
1. Historie města Frenštátu pod Radhoštěm	6
2. Počátky elementárního školství ve městě	7
3. Počátky průmyslového vzdělávání na Moravě	9
4. Počátky organizovaného učňovského školství	12
4.1 Počátky učňovského školství ve městě	12
4.2 Tkalcovská škola.....	13
4.3 Průmyslová škola pokračovací	14
4.3.1 První roky existence.....	16
4.3.2 Škola za první republiky	18
5. Mezi dvěma válkami.....	21
6. V době protektorátu	23
7. Poválečné období.....	29
7.1 Vzpomínky bývalého učitele	32
7.2 Léta 60. – 90. dvacátého století	35
8. Škola 21. století.....	38
Závěr	40
Použité prameny a literatura	41

Úvod

K významným institucím města a obce patří škola. Každá z nich má svou historii. Ke své práci jsem si zvolil vznik a vývoj učňovského školství ve Frenštátě pod Radhoštěm. Jsem bývalý absolvent školy a současný vyučující pedagog na této škole.

Hlavním cílem mé bakalářské práce je rekonstruovat proces historických proměn pojetí učňovského školství ve Frenštátě pod Radhoštěm v sociálním a kulturním kontextu. Zamýšleným výsledkem této práce je přehled historických proměn realizovaných podob vzdělávání učňovské mládeže. Splnění uvedeného dominantního cíle práce je podmíněno dosažením následujících dílčích cílů.

Shromáždit a analyzovat dostupné teoretické podklady a prameny pro výzkum historických proměn učňovského školství.

Rekonstruovat na základě teoretických podkladů a dochovaných pramenů pojetí učňovského školství v jednotlivých obdobích.

Vytvořit ucelenou etapizaci dějin učňovského školství na základě jeho významných historických proměn v regionu Frenštátu pod Radhoštěm.

Tato rekonstrukce bude vycházet z poznatků v dané oblasti a ze zpracování pramenné matérie.

Primárním zdrojem informací o učňovském školství ve Frenštátě pod Radhoštěm je fond Státního archívu Nový Jičín z let 1887 až 1951. Fond obsahuje založení Průmyslové školy pokračovací v roce 1987, první roky její existence až do konce první světové války.

Další etapou je učňovské školství ve Frenštátě pod Radhoštěm v době první republiky a druhé světové války.

Pro další strukturalizaci dějin vývoje po současnost bylo čerpáno z kronik města, školy a Almanachů vydaných k padesátiletému a stoletému výročí založení učňovské školy.

Významnými údaji, které jsou sledovány v této bakalářské práci, je počet vyučovaných oborů a počty žáků v údobí od roku 1897 až do roku 2009.

Zpracování všech etap dějinného vývoje vytváří ucelený pohled na vznik a vývoj učňovského školství ve Frenštátě pod Radhoštěm.

1. Historie města Frenštátu pod Radhoštěm

Město Frenštát pod Radhoštěm leží na úpatí hory Radhošť v Beskydách, na soutoku říček Lomná, Bystré a Lubina. Přesné datum Založení města není známo, předpokládá se ale, že se tak stalo patrně někdy mezi léty 1293 až 1316. První dostupný doklad s výpovědní hodnotou hovoří o existenci města až k roku 1382. Od 16. století zde dochází k rozvoji řemesel a obchodu a tím taky k vzestupu důležitosti města. První z cechů, jehož vznik je doložen z roku 1598, je cech tkalcovský. Třicetiletá válka a morové rány poznamenaly Frenštát stejně jako celou zemi. V dobových kronikách se můžeme dočíst, že v roce 1626 byl vypálen, v roce 1646 obsazen Švédy, roku 1661 poničil město velký požár a roku 1680 vypálili město Tökelyho kuruci. Roku 1792 vydrancovali město se svými rotami zbojníci Ondráš a Juráš. Na počátku druhé poloviny 17. století nastává rozvoj řemesel, hlavně tkalcovství. V roce 1781 byl Frenštátu pod Radhoštěm přiznán status města.

Významné období nastává pro město od druhé poloviny 19. století, je ustanovena městská samospráva, od roku 1850 je volen městský starosta.¹

Záznamy z r. 1870 uvádějí, že ve Frenštátě bylo 849 domů a ve městě žilo 6 563 obyvatel. Avšak v průběhu následujících dvaceti let docházelo k poklesu populace. Sčítání v r. 1890 zaznamenalo počet obyvatel 5 767 osob. K tomu došlo v důsledku zániku hamernické a sklářské výroby. Počet obyvatel klesal i přesto, že v osmdesátých letech vznikly ve městě nové textilní továrny (Křenek, Kostelník, Michna). Jejich výroba nebyla veliká a mohla zajistit zaměstnání jen pro omezený počet lidí. Mnoho obyvatel z Frenštátu proto v tomto období opustilo město a odešlo za prací – především do Ameriky (Texas). Do této doby spadá taky rozvoj místního průmyslu, Stav se ustálil na přelomu století, avšak do počátku první světové války počet obyvatel ve Frenštátě nepřesáhl 6 178.²

¹ TUREK, A. *Nejstarší prameny k dějinám Frenštátu*.1982

² *Historie města. Rozvoj města a růst populace* [online] Městský úřad Frenštát p.R., 1998 [cit. 2009-11-15] URL: <<http://www.frenstat.cz/rozvoj-mesta-a-rust-populace>>

2. Počátky elementárního školství ve městě

Kdy byla postavena první škola ve Frenštátě není známo. Nejstarší dochovaná zpráva ze dne 19. listopadu 1661 říká, že „oheň na náměstí zničil školu, radnici, pivovar a devět domů“.³

Druhá škola byla zničena požárem v roce 1744. Další byla přebudována ze starého vězení. Patrně jako odezva na vydání Všeobecného školského řádu ze dne 6. 12. 1774 byla roku 1776 dána k užívání nová zděná budova a škola se změnila z partikulární na školu triviální. Dozor nad triviální školou vykonával farář. Školu navštěvovaly děti ve věku od šestého do dvanáctého roku věku. V roce 1834 navštěvovalo frenštátskou triviální dvoutřídku 530 žáků. Na jednoho učitele té doby připadlo v průměru 265 žáků. Roku 1836 byla otevřena ještě třetí třída pro chlapce. Roku 1860 byly podniknuty kroky, aby frenštátská trojtřídní škola byla rozšířena na čtyřtřídní. 26. září 1861 byla výnosem č. 26473 otevřená nová čtyřtřídku jako farní hlavní škola a podle nejvyššího rozhodnutí ze dne 3. listopadu 1868 se směla tato nová škola nazývat „Farní hlavní škola Jeho c. k. Výsosti korunního prince arcivévody Rudolfa“. Dne 12. července 1869 bylo v důsledku ministerského nařízení č. 6299 říšského zákona č. 130 oznámeno, že od počátku školního roku 1869/70 nebude rozdíl mezi školami triviálními a hlavními. Oba druhy škol se sjednotily pod společný název škola národní. V roce 1873 bylo 634 žáků rozděleno do sedmi tříd, z čehož tři třídy byly smíšené, dvě chlapecké a dvě dívčí. Učitelský sbor byl sedmičlenný, takže na jednoho učitele připadalo v průměru 90,57 žáka. Až do roku 1874 byly v některých třídách vyučování chlapci společně s děvčaty. Výnosem okresní školní rady ze dne 9. února 1874 č. 26872 došlo k rozdělení žáků podle pohlaví. Od té doby měla frenštátská škola pět tříd chlapeckých a čtyři dívčí. V té době stará budova školy již nevyhovovala a vyučovalo se i v pěti soukromých domech. Proto se městská rada rozhodla postavit školu novou a 21. června 1874 byl slavnostně položen základní kámen nové školy. Dne 1. října 1876 byla slavnostně otevřena a předána do užívání. Byla to teprve druhá měšťanská škola, která byla otevřena na Moravě. Ta první byla otevřena o dva roky dřív v Třešti.

³ MACALÍK, M. *Krajinské výstavy Moravskoslezského pobeskydí ve Frenštátě pod Radhoštěm*. 1934. s.42

V nové škole byla umístěna osmitřídní měšťanská škola pro chlapce a pětitřídní národní škola pro dívky. Dívčí škola byla odloučena od chlapecké výnosem zemské školní rady č. 5713 ze dne 28. srpna 1880. Na samostatné dívčí škole se začalo vyučovat tedy od r. 1880. Měla 5 tříd a o rok později byla ustanovena i dívčí škola měšťanská. V září roku 1883 vešel v platnost říšský zákon č. 53 ze dne 2. května 1883, jimž byly všechny dosavadní osmileté měšťanské školy, počínaje školním rokem 1883/84 rozděleny na dva samostatné vyučovací ústavy a to pětitřídní školu obecnou a trojtřídní školu měšťanskou.⁴

Počet vyučovacích hodin na měšťanské škole byl následující:

1. třída 28 vyučovacích hodin týdně.
2. třída 28 vyučovacích hodin týdně.
3. třída 29 vyučovacích hodin týdně.

Pro jazyk německý, který byl nepovinný, byly určeny čtyři hodiny týdně, mimo uvedený počet hodin “.⁵

Výsledkem mého bádání v oblasti elementárního školství vyšel najevo zajímavý poznatek o poměrně vysoké úrovni vzdělávání ve Frenštátě pod Radhoštěm. Tato domněnka vyplývá z faktů, že první škola zde byla patrně již počátkem 17. století a měšťanská škola z roku 1986 byla teprve druhou na Moravě.

⁴ ZBAVITEL, A. *Z dějin frenštátského školství*. 1940

⁵ VLČEK, M., ZBAVITEL, A., ZBAVITELOVÁ, E. *Sto let chlapecké měšťanské školy ve Frenštátě p. R.* 1975. s.16

3. Počátky průmyslového vzdělávání na Moravě

Počátky organizovaného učňovského školství na Moravě můžeme datovat do druhé poloviny 18. století, kdy Marie Terezie při vydání živnostenského patentu pro Moravu roku 1751 „uložila zemskému živnostenskému a továrnickému úřadu v Brně, aby co nejdříve byl zřízen na Moravě strojnický učební ústav, mechanická učební škola v jazyce mateřském“.⁶ Na těchto školách, které měly být zřizovány ve všech městech s větším počtem živnostníků, se mělo vyučovat aritmetice, kreslení, účetnictví, korespondenci, právu směnečnému a obchodnímu, dějepisu a zeměpisu se zaměřením na průmysl a obchod. Učebnice měly být psány jak česky, tak německy. Z tohoto plánu vypracovaného inspektorem manufakturního úřadu Ludvíkem Ferdinandem z Rabsteinu, sešlo pro nedostatek kvalifikovaných učitelů. Roku 1768 navrhl bádenský pedagog Jan Jiří Wolf novou školu, která by byla rozdělena na tři samostatné části: „reálnou akademii pro zámožnější, reálnou školu pro umění a manufaktury a reálné dílny (Werkschule) pro řemeslníky“.⁷ Ani tento návrh nebyl uveden v život. S úspěchem se setkalo až budování průmyslových škol pro přadláky a tkalce. Přadlácké školy zanikly kolem roku 1840, po zavedení mechanického předení. Dne 6. prosince 1774 byl vydán Marii Terezii všeobecný školní řád, ve kterém se mimo jiné praví, že učni by měli až do vyučení navštěvovat školy opakovací nebo nedělní. Za vlády císaře Josefa II. bylo průmyslové vzdělávání na normálních školách. Bylo zde vyučováno živnostenské kreslení a připojovány řemeslnické školy kreslířské. Řemeslníci měli zakázáno přijímat učně, kteří se nemohli prokázat ukončeným dvouletým vzděláním na škole normální. Taky již vyučení řemeslníci navštěvovali tyto školy v neděli a ve svátky. V této době docházelo ke spojování škol obecných s průmyslovými. Dívky byly vyučovány v pletení, předení, šití, vyšívání a krajkářství, chlapci pak v zelinářství, ovocnářství, hedvábnictví. Převládalo předení a pletení. Zvláště horlivým propagátorem tohoto vzdělávání byl Probošt Ferdinand Kindermann. V roce 1787

⁶ AUERHAN, J., BĚLEHRÁDEK, F., FOUSTKA, B., GRUBER, J., HULÍK, V., KÁDNER, O., MORAVEC, F. V., TOBOLKA, ZD. V., ŽALUD, G. *Leichterův výbor nejlepších spisů poučných*, Kniha XXXIX. *Česká politika. Díl V.. Kulturní, zvláště školské úkoly české politiky. Laichterův výbor nejlepších spisů poučných.* GRUBER, J. . B) *Školství průmyslové*. Jan Laichter na Král. Vinohradech, v Praze 1913, s. 674

⁷ „tamtéž“ s. 675

bylo v Čechách a na Moravě přes 100 průmyslových škol, na kterých se vyučovalo předení, šití, pletení a hedvábnictví. Do roku 1790 bylo industriální vyučování zavedeno na 482 triviálních školách. Po Kindermannově smrti toto industriální vyučování na školách triviálních zaniklo. Zůstalo z něho jen vyučování ručních prací na dívčích školách.

Dne 2. března 1851 byl schválen návrh ministra vyučování hraběte Lva Thuna na úpravu průmyslového vyučování. Podle něj měly být zřizovány pro nižší průmyslové vzdělávání dvouleté nižší reálky. K některým se měl ještě připojit třetí ročník, jako příprava na vyšší tříletou reálku. Dále hrabě Thun navrhl: „zřizování škol řemeslných nedělních a vlastních škol speciálních pro jednotlivá odvětví technického vzdělání“.⁸ Při nových reálných školách měly být zřizovány školy večerní a nedělní, ve kterých by se vzdělávali učni a tovaryši aniž by museli přerušit zaměstnání. Tyto reálné školy však plně nevyhovovaly potřebám průmyslu. Stále více bylo voláno po zřízení odborných škol pro jednotlivá odvětví a po specializovaném průmyslovém školství. Počínaje rokem 1860 nastávají snahy udělat z reálných škol přípravné školy na technické vysoké školy. V roce 1867 byly z osnov odstraněny všechny odborné předměty. Reorganizace byla dokončena v roce 1868. Touto reorganizací ale došlo k nedostatku škol, které by vzdělávaly dělníky a mistry. Změna nastala až po roce 1870, kdy po reformách obecných a reálných škol došlo přirozeně také k reformám průmyslového školství. V této době se začaly v poměrně rychlém sledu otevírat školy zaměřené na dřevařský, kamenický, kovoobráběcí, ale hlavně textilní průmysl. Dozorem a správou bylo pověřeno ministerstvo vyučování a ministerstvo obchodu. Tento stav trval do podzimu roku 1854, kdy průmyslové školství přešlo pod správu ministerstva vyučování. Toto ministerstvo vypracovalo jednotné učební osnovy pro jednotlivé skupiny odborných škol. V těch již byl více kladen důraz na praktickou stránku výuky a na větší specializaci v jednotlivých oborech. Na podzim roku 1876 bylo uvedeno do praxe Nejvyšší rozhodnutí ze dne 11. října 1875 o tak zvaných c. k. státních

⁸ AUERHAN, J., BĚLEHRÁDEK, F., FOUSTKA, B., GRUBER, J., HULÍK, V., KÁDNER, O., MORAVEC, F. V., TOBOLKA, ZD. V., ŽALUD, G. *Leichterův výbor nejlepších spisů poučných*, Kniha XXXIX. *Česká politika. Díl V.. Kulturní, zvláště školské úkoly české politiky. Laichterův výbor nejlepších spisů poučných.* GRUBER, J. B) *Školství průmyslové*. Jan Laichter na Král. Vinohradech, v Praze 1913, s. 704

školách průmyslových, které se tímto dělí na školy vyšší a nižší. Nižší průmyslové školy, zvané mistrovské byly v délce trvání dva roky a k nim připojeny školy pokračovací. Vyšší průmyslové školy byly čtyřleté. Od roku 1885 přibýly k již stávajícím státním průmyslovým školám, školám odborným a školám průmyslovým pokračovacím ještě všeobecné školy řemeslnické. Účelem těchto škol byla příprava na výuku některého řemeslného oboru. Na tuto školu nastupovali žáci ve věku 12 let. Vyučování pak bylo dvou a tříleté. Učiteli na těchto školách byli lidé technicky a umělecko-průmyslově vzdělaní, dílovedoucí a učitelé elementárních škol. Později byly průmyslové školy pokračovací přejmenovány na všeobecné živnostenské a odborné živnostenské školy pokračovací. Toto rozdělení bylo dáno tím, jestli na škole bylo vyučováno více oborů a nebo jeden specializovaný nebo skupina oborů příbuzných. Podle § 99 b z 5. února 1907 říšského zákona č. 26 byla docházka pro učně povinná a to pro ty, kteří dosud nedokončili živnostenskou školu pokračovací nebo některou rovnocennou školu a bydlí v okruhu 3 km od školy. Ministerským nařízením z 17. března 1903 č. 41575 bylo ustanoveno, že školní rok na školách odborných bude trvat sedm až osm měsíců od 1. října do konce dubna nebo května. Večerní výuka nesmí začít po 18 hodině a končit musí nejpozději ve 20 hodin.⁹

Po roce 1920 docházelo na živnostenských školách k diferencovanému z odbornění. Některé živnostenské obory zanikaly a objevovaly se nové. Na tento stav reagovaly školy otevřením jednotlivých odborných tříd.

⁹ AUERHAN, J., BĚLEHRÁDEK, F., FOUSTKA, B., GRUBER, J., HULÍK, V., KÁDNER, O., MORAVEC, F. V., TOBOLKA, ZD. V., ŽALUD, G. *Leichterův výbor nejlepších spisů poučných*, Kniha XXXIX. *Česká politika. Díl V.. Kulturní, zvláště školské úkoly české politiky. Laichterův výbor nejlepších spisů poučných.* GRUBER, J. B) *Školství průmyslové*. kap. IX *Reformní snahy ve školství pokračovacím*. Jan Laichter na Král. Vinohradech, v Praze 1913, s. 772 - 793

4. Počátky organizovaného učňovského školství

Počátky organizovaného učňovského školství v našich zemích začínají v 2. polovině 19. století. Výchovu řemeslnického dorostu si původně zajišťovaly jednotlivé řemeslnické cechy, jejichž existenci ve Frenštátě máme doloženou od 16. století. Cechovní zřízení však postupem doby upadalo, protože bylo rozleptáváno zevnitř zámožnějšími mistry, které cechovní pořádky omezovaly v podnikání. Nový živnostenský řád z 20. 12. 1859 staré cechy úplně zrušil a dne 1. 5. 1860 byla prohlášena svoboda živnostenská, dle níž směl každý provozovat živnost kdekoliv a kdykoliv, pokud platil daně. Klamavý liberalismus se ale zdaleka neosvědčil, takže v roce 1883 byl vydán „Obnovený řád živnostenský“. V témže roce bylo ve Frenštátě zřízeno „Společenstvo živností řemeslných“, v listopadu 1884 se ustavilo „Společenstvo živností svobodných a koncesovaných“ a svůj vlastní spolek si zřídili obuvníci. Veškerá výchova dorostu ale i tak zůstávala na bedrech mistrů. Taková situace byla nevyhovující a vzdělávání řemeslnického dorostu bylo třeba postavit na pevný základ tím spíše, že většina učňů měla pouze základní vzdělání nebo nanejvýše čtyři třídy měšťanské školy.¹⁰

4.1 Počátky učňovského školství ve městě

V r. 1882 vznikla ve městě tkalcovská škola. Byla to první česká škola toho druhu na Moravě (třebaže měla německý název "K.k. Fachschule für Weberei in Frankstadt"). Zpočátku se vyučovalo jen ručnímu tkalcovství, ale v letech 1901 – 1906 se již učilo i tkalcovství mechanické. Škola byla r. 1906 spolu s dívčí školou umístěna v moderní budově v Tyršově ulici. Po válce se škola přejmenovala na Státní odbornou školu tkalcovskou. Její nová existence však netrvala dlouho a r. 1921 byla přemístěna do Frýdku.

Na žádost c.k. okresního hejtmana Spenglera byla v r. 1897 otevřena Odborná škola pokračovací. Odborné živnostenské školy byly prvními předchůdci středních odborných učilišť. Škola sídlila v budově Chlapecké školy (v Horní ulici) a skládala se ze tří tříd, ve kterých se učilo těmto oborům: klempíř,

¹⁰ Státní okresní archiv Nový Jičín – fondy. *Základní odborná škola 1897 – 1951*

natěrač, barvíř, koželuh, kupec, pekař, řezník, krejčí, obuvník, sedlář, tkadlec, kominík, kovář, malíř pokojů, sklenář, brašnář, řemenář, stavební praktikant, dýmkař a kolář. Velmi brzo se však škola začala potýkat s finančními problémy, takže na počátku 1. světové války se vážně uvažovalo o jejím zrušení. Přesto však škola fungovala celou válku. Roku 1909 byla ve Frenštátě založena jednoletá obchodní škola pro dívky.¹¹

4.2 Tkalcovská škola

Pro rozvinutou tkalcovskou výrobu, která byla ve Frenštátě p. R. zastupitelstvo města koncem 70. let 19. století vedla snaha o zlepšení sociálních poměrů textilních dělníků, ale také i snaha o zvelebení tkalcovského průmyslu ve městě.¹²

„Odborná škola tkalcovská byla otevřena v roce 1882 v adaptované staré škole č. 23 na náměstí. Na vybavení školy přispěli ministerský předseda hrabě Taaffe, předseda říšské rady továrník Alfréd Skene každým částkou 1000 zl., a moravský sněm částkou 500 zl. O zajištění učitelů a jejich platy se postaralo ministerstvo kultu a vyučování. 8. dubna 1882 byl prvním odborným učitelem a správcem školy jmenován František Košťál, který byl do té doby správcem tkalcovské školy v Kežmarku. Stanovy školy, rozvrh a učební osnovy byly vypracovány podle vzoru tkalcovské školy v Rýmařově. Podle stanov byla škola podřízena c.k. ministerstvu učby a své právo dozoru vykonávala prostřednictvím zemských a okresních politických úřadů. Pětičlenná správní rada, volená na dva roky byla pověřena bezprostředním dohledem. Ve škole se vyučovalo česky. Školné se neplatilo. Žáci si ale platili potřeby ke kreslení a vzory látek, chudým byly potřeby poskytnuty zdarma. V prvním roce působení školy bylo zapsáno do denního vyučování 18 žáků a do večerního 42 žáků, většinou z chudých rodin z města a okolních vesnic.“¹³

¹¹ *Historie města. Rozvoj školství ve Frenštátě pod Radhoštěm* [online]. Městský úřad Frenštát p.R., 1998 [cit. 2009-11-15] Dostupné z URL: <<http://www.frenstat.cz/rozvoj-skolstvi>>

¹² *Člunek zpívá. Z historie tkalcovské školy* [online] Moravskoslezský kraj, Krajský úřad, Muzeum města Frenštát p.R. [cit.2009-12-13] Dostupné z URL: <http://verejna-sprava.kr-moravskoslezsky.cz/publikace/muzeum_1_tkalcovstvi.pdf>

¹³ *www. Člunek zpívá. Z historie tkalcovské školy* [online] Moravskoslezský kraj, Krajský úřad, Muzeum města Frenštát p.R. [cit.2009-12-13]

Dostupné z URL: <http://verejna-sprava.kr-moravskoslezsky.cz/publikace/muzeum_1_tkalcovstvi.pdf> s.13

„Výuka ručního tkalcovství byla doplněna výukou tkalcovství mechanického a zavedena byla dvouletá škola pokračovací. Období od roku 1905 až do první světové války bylo obdobím největšího rozkvětu odborné tkalcovské školy ve Frenštátě. Válka pro školu znamenala úpadek. Protože mnoho žáků bylo povoláno na frontu, musely být zrušeny večerní a nedělní kurzy. Počet žáků neustále klesal, přestože byla přijímána i děvčata. Situace se nezměnila ani po válce. Textilní průmysl upadal a o absolventy odborných tkalcovských škol přestal být zájem. Nakonec byla škola v roce 1921 přeložena do Frýdku.“¹⁴

4.3 Průmyslová škola pokračovací

Na počátku ledna 1896 se obrátilo představenstvo společenstva živností na obecní úřad s dotazem, jaké kroky hodlá podnikat pro zřízení pokračovací školy. K tomuto účelu také společenstvo odvedlo 50 zl. obecnímu výboru.

Účelem nově zřizovaného ústavu bylo poučovat teoreticky a pokud možno i prakticky učně a pomocníky o předmětech uměleckého a technického průmyslu a obchodu, které by jim byly prospěšné při výkonu živností. Škola pokračovací měla mít I. a II. ročník. Vydržována měla být subvencemi c. k. ministerstva vyučování, zemským fondem, obchodní a průmyslovou komorou v Olomouci, živnostenskými společenstvy a městskou obcí ve Frenštátě.¹⁵

Školu měl spravovat školní výbor, který se měl skládat ze starosty města jako předsedy a ze tří volených členů. Náplň učební osnovy byla schválena v zasedání obecního výboru 21. srpna 1896, na škole se mělo vyučovat počátkům kreslení od ruky, geometrickému rýsování a počátkům měřičtví, rýsování pro řemesla mechanicko-technická, kreslení pro řemesla umělá a drobná, písemnostem, živnostenským počtům a živnostenskému účetnictví.

Přihlásil se také frenštátský farář Ignác Běčák s požadavkem na zavedení vyučování náboženství na pokračovací škole. V dopise z 6. září 1896 adresovaném obecnímu výboru vyjádřil obavu, že bude-li se řemeslnický dorost vzdělávat pouze v předmětech světských, bude možná o něco dovednější, ale

¹⁴ Člunek zpívá. *Z historie tkalcovské školy* [online] Moravskoslezský kraj, Krajský úřad, Muzeum města Frenštát p.R. [cit.2009-12-13] Dostupné z URL: <http://verejna-sprava.kr-moravskoslezsky.cz/publikace/muzeum_1_tkalcovstvi.pdf> s. 14 zdroj

¹⁵ Státní archiv Nový Jičín – fondy. Základní odborná škola 1897 – 1951

„karakter jeho utrpy a on zhoubným proudům socialisticko-anarchickým stane se přístupnější“.¹⁶

Jednání o zřízení školy s vyššími státními úřady se neminulo úspěchem. Ministerstvo kultury a vyučování výnosem č. 12761 ze dne 3. 7. 1897 povolilo zřízení Průmyslové školy pokračovací. Vyučování bylo zahájeno dne 17. října 1897 v místnostech tehdejší tkalcovské školy, jejíž ředitel se stal i ředitelem nově zřízeného ústavu.

Slavnost otevření průmyslové pokračovací školy byla odbývána dne 17. října 1897 za přítomnosti frenštátského starosty Eduarda Hegráta, místoděkana P. Ignáce Běčáka, členů školního výboru, zástupců živností a mnoha dalších, včetně nově zapsaných žáků. Slavnost začala bohoslužbou, po jejímž skončení se žáci odebrali do školní místnosti v budově tkalcovské školy, kde se ujal slova pan starosta Eduard Hegrát. Ve své řeči poděkoval vládě za laskavé povolení školy, čímž bylo vyhověno dlouholetému přání frenštátského živnostnictva. Slova uznání sklidil i okresní hejtman K. Spengler za prokázané ochotné služby při zařizování školy. S projevy vystoupili místoděkan Ignác Běčák a pak Jan Pauček, místopředseda společenstva živností. Celou slavnost ukončilo sborové trojí svolání slávy Jeho Veličenstvu císaři.

Ve dnech 4. až 15. října 1897 proběhl zápis do I. třídy. Zprvu se přihlásilo 67 chlapců, v průběhu školního roku přistoupilo dalších 17, takže celkový počet činil 84 žáků. Pro tak velký počet žactva ale nedostačovala jedna místnost, proto bylo na poradě školního výboru dne 23. října 1897 usneseno, aby žáci byli rozděleni ve dvě oddělení. Protože škola neměla vlastní učitelský sbor, byla výuka zajišťována učiteli z jiných ústavů. Správcem školy byl František Buzek, který vyučoval tři hodiny týdně kreslení a rýsování v II. oddělení, v I. oddělení vyučoval tento předmět Jiří Felix, učitel na měšťanské škole. Písemnosti měl v I. a II. oddělení na starosti Felixův kolega Václav Kozel. Počty vyučoval rovněž ve dvou odděleních po čtyřech hodinách týdně Konstantin Zroubek, učitel obecné školy. Jednu hodinu náboženství týdně měli na polovic rozdělenou kaplan P. Rudolf Bajar pro I. oddělení a kaplan František Pochyla, který učil náboženství ve II. oddělení.

¹⁶ Almanach ke 100. výročí založení školy. Frenštát pod Radhoštěm. 1997. s.11

Zajímavé je sledovat proměny struktury skladby zastoupení různých oborů v průběhu delšího časového úseku. V prvním školním roce se na škole učili čtyři klempíři, jeden sklenář, pět zámečnicků, jeden kolář, jeden kovář, jeden malíř pokojů, jeden řezbář, dvanáct truhlářů, jeden dýmkař, jeden natěrač, jeden barvíř, jeden koželuh, tři kupci, jedenáct pekařů, čtyři řezníci, osm krejčích, dvacet dva obuvníků, dva sedláři, dva tkalci, jeden kominík a jeden stavitelský praktikant.

První školní rok 1897/98 byl ukončen mší svatou v neděli 1. května 1898. Klasifikováno bylo 50 žáků, 16 žáků v průběhu roku vystoupilo. Se zakončením školního roku byla spojena veřejná výstavka žakovských prací ve školních místnostech, která trvala od 9 do 12 hodin dopoledne.

Nejpilnějším žákům byly udíleny zároveň odměny, sestávající z poučných knih, načež byla žákům rozdána vysvědčení.¹⁷

4.3.1 První roky existence

První rok existence školy za sebou nechal následující bilanci. Náklad na udržování školy činil v občanském roce 1897, tj. od října až do prosince, 308,78 zl., mimo otop a světlo. Na uhrazení nákladů bylo poskytnuto Průmyslové škole pokračovací frenštátskou občanskou záložnou od obce města Frenštátu 200 zl. A od Společenstva řemeslných živností 50 zl. Uložených i s úroky, celkem 262,80 zl. Od moravského zemského sněmu za poslední čtvrtletí roku 1897 přišlo 50 zl. Náklad na otop a osvětlení školních místností byl uhrazen z obecních důchodů města Frenštátu.

Provoz školy zajišťoval školní výbor, sestavený podle stanov, které ministerstvo schválilo 3. 7. 1897 pod č. 12761. Následující léta ukázala, že udržování školy nebude jednoduchou záležitostí. V hospodaření školy vznikl záhy nekrytý schodek, zprvu sice drobný, nicméně stále vzrůstající. V roce 1902 činil 62 zl. 23 hal. V dubnu 1905 se situace kolem schodku dostala i na přetřes porady učitelského sboru. Jan Franc učinil návrh „by se hledělo, aby již ta žebrota finančního stavu při pokračovací škole se odstranila a aby se faktoři k tomu

¹⁷ STÁTNÍ OKRESNÍ ARCHÍV NOVÝ JIČÍN – fondy. Základní odborná škola 1897 – 1951

povolání činili o zvýšení subvencí“.¹⁸ Ředitel školy slíbil vznést požadavek u školního výboru, aby podnikl patřičné kroky u zemského výboru i živnostenských společenstev k zvýšení subvencí, neboť schodek je přes veškeré šetření čím dál větší. Problémy se zajišťováním finančních prostředků vzrůstaly rok od roku. Za 2. Pololetí 1913/14 už nebylo možno vyplatit učitelům plné honoráře, ale pouze (zhruba) 70% část. Na konci roku 1914 pak měla být situace ještě horší, protože bylo nutno otevřít celou pobočku ve II. třídě, čímž by přibýly čtyři vyučovací hodiny ke stávajícím 20 hodinám týdně.

O své se hlásil nejen provoz školy, ale i učitelé. Již na sklonku prosince 1899 sliboval ředitel a správce školy, že vymůže u školního výboru zvýšení úvazku (tj. remunerovaných hodin). V březnu 1902 navrhl učitel Franz, ať se učiní příslušné kroky, aby remunerace byla zvýšena na 1,25 zl. za hodinu, což bylo sborem schváleno. V září 1911 se učitelé znovu usnesli podat školnímu výboru návrh na zvýšení odměn na základě usnesení c.k. ministerstva veřejných prací z 24. října 1909 se zpětnou platností od r. 1911/1912. Dne 6. 11. 1911 sděloval ředitel výsledek žádosti: školní výbor sdělil svou ochotu, aby učitelskému sboru bylo v krátké době vyhověno, ale pro tento školní rok pro nepříznivé finanční poměry to není možno. Učitelé se pak usnesli, že polovinu školního roku budou učit za odměnu stávající, od 15. ledna 1912 však budou trvat na svém požadavku, tj. remunerace jim zvýšena bude. V případě nevyhovění žádosti vzdají se ihned vyučování až do doby zvýšení remunerace. Tento postup už přinesl výsledky, 12. ledna 1912 mohl ředitel Oktavián Svoboda sdělit, že zatím byly zvýšeny odměny z 8 K týdně na 10 K a v přípravce z 6 K na 8 K týdně. Zvýšení však nebylo definitivní a přes urgence nebyla otázka remunerací do vypuknutí 1. světové války rozhodnuta.¹⁹

Ani s uční nebylo lehké pořízení. Už v listu ze 7. dubna 1898 si správce školy František Buzek stěžoval, že se velmi často stává, že uční se vymlouvají, aby pokračovací školu nemuseli dále navštěvovat, že jsou vyučeni. „Následkem toho žádá níže podepsaná správa školy, aby p. předsedové společenstev živností sobě neobtěžovali, jména těch učňů, kteří list za vyučenou během tohoto roku

¹⁸ Almanach ke 100. výročí založení školy. Frenštát pod Radhoštěm. 1997. s. 13

¹⁹ STÁTNI OKRESNÍ ARCHÍV NOVÝ JIČÍN – fondy. *Základní odborná škola 1887 – 1951*

obdrželi, správnímu školnímu výboru laskavě předložili“.²⁰ Na základě vypracovaného seznamu byli pak předvoláni ti mistři, jejichž učňové pokračovací školu navštěvovali velmi nedbale. Významným zařízením, které souviselo se školou, byla učňovská besídka, v níž učňovský dorost nacházel příležitost k ušlechtilému a pedagogicky řízenému využití volného času. Byla založena 9. 5. 1909. Jejími správci bývali ředitelé a učitelé školy. Besídka vyvíjela činnost přednáškovou, divadelní, sportovní, taneční, hudební a recitační. Za první světové války byla její činnost zcela utlumena.

Začátek první světové války postavil otázku bytí, či nebytí školy do jasného světla. Ministerstvo veřejných prací výnosem ze dne 6. srpna 1914 oznámilo, že subvence pro živnostenské školy pokračovací rozhodně nemají být očekávány. Moravskému místodržitelství v Brně pak bylo ministerstvem poukázáno, aby od vyplácení subvencí upustilo. Na základě výnosu místodržitelství ze 14. srpna 1914 pak 17. srpna 1914 okresní hejtmánství ve Frýdku Místku doporučovalo školnímu výboru, aby školní rok 1914/1915 nebyl prozatím zahájen. Učitelé ale projevíli ochotu vyučovat i za těchto okolností. Školní rok byl zahájen 1. února 1915 a vzhledem k abnormálním poměrům skončil 30. května. Až do konce války pak byl otevírán pouze jeden ročník. V roce 1916 byly vydány nové učební osnovy, které rozšířily vyučování o nové předměty: zbožíznalectví oděvnické a kupecké, obchodní kalkulaci a občanskou nauku. Teprve těsně před skončením války na poradě z 30. 9. 1918 oznámil ředitel školy Jindřich Závodský, že školní výbor se usnesl otevřít ve školním roce I. i II. ročník.²¹

4.3.2 Škola za první republiky

Po vzniku nového československého státu v roce 1918 snad nejvíce školou a zvláště učitelstvem zahýbala poválečná hospodářská krize a drahota. Již 18. prosince 1918 učitel Franz navrhoval, aby učitelům byl přiřknut honorář ve výši, v jaké kom právem náleží, a mimo toho 25% přídavek.

²⁰ Almanach ke 100. výročí založení školy. Frenštát pod Radhoštěm. 1997. s. 15

²¹ STÁTNÍ OKRESNÍ ARCHÍV NOVÝ JIČÍN – fondy. *Základní odborná škola 1897 – 1951*

Začátkem prosince 1919 se učitelský sbor domáhal u inspektora českých průmyslových škol pokračovací zvýšení služného tentokráte o 100%. V polovině února 1920 se pak učitelé přihlásili za členy Ústřední jednoty s prohlášením, že plně a bez výhrad budou trvat na všech požadavcích, které zástupci organizace předloží ministerstvu a parlamentu. Teprve koncem února 1920 došla odpověď inspektora průmyslových škol pokračovacích, který se v listu z 26. února 1920 vymlouval na zdržení, způsobené neodkladnými pracemi. K požadavku na 100% zvýšení honorářů sdělil, že v tom může vyhovět jedině školní výbor jako vydržovatel školy. Mezi učitelstvem to vřelo, ředitelství ŽPŠ ve Frýdku – Místku v dotaze do Frenštátu na výši honorářů se vyjádřilo stručně a lakonicky: „*Zahájíme boj*“. Také oni zažádali o 100% drahotní příspěvek. Konkrétní údaje o situaci na frenštátské škole dochovaný pramenný materiál blíže neosvětluje. Víme pouze, že zemská politická správa v Brně v přípisu z 6. 5. 1920 č.33 755 uváděla, že na některých živnostenských školách pokračovacích se během školního roku vyskytly poruchy v provozu následkem stávky učitelstva. Důvodem stávky byl požadavek na zabezpečení zvýšení dosavadních odměn.²²

Odsudek stávky učitelů stojí za citování: „Tímto povážlivým a politování hodným postupem jednali dotyční učitelé proti převzatým povinnostem vůči školním výborům i proti zásadám učitelsko-vychovatelským. Zlepšení příjmu za správu a vyučování na živnostenských školách mohli a směli se domáhati způsobem legálním. Ministerstvo školství a národní osvěty očekává na určito, že se učitelstvo ž.o.š.p. v budoucnu vyvaruje podobného jednání v zájmu svého vznešeného povolání vůbec a v zájmu náležité výchovy živnostenské mládeže zvláště“.²³

Učitelé se skutečně na výbor obrátili 17. května 1920 s tím, že trvají jednomyslně na těchže požadavcích, jaké mají též učitelé ve Frýdku a ve Frýdlantě. Školní výbor pak na schůzi 18. května 1920 rozhodl ve věci remunerací za vyučování následovně: za uplynulý školní rok 1919/1920 má být dodatečně vyplacen učitelům 25% přídavek. Aby pak mohly být v následujícím školním roce 1920/1921 remunerace upraveny, usnesl se školní výbor, aby bylo

²² Ročenka k padesátiletému trvání učňovského školství ve Frenštátě p.R. MNV. 1947

²³ „tamtéž“ s. 18

nově zapsaným žákům zvýšeno zápisné ze 3 K na 10 K. Snad to byl příslib lepšího finančního ohodnocení, který oživil učitelský sbor. Od 1. října 1920 nastoupilo pět nových učitelů: František Horečka, Ludvík Klečka (učil na škole již v r. 1913/14), Vojtěch Parma, Miroslav Smolka a Ing. Karel Šimůnek. V školním roce 1921/22 dostala škola i nového ředitele v osobě Jana Franze. V roce 1921 došlo k novému rozdělení inspekčních obvodů pokračovacích škol. Na schůzi učitelského sboru dne 30. dubna 1921 oznámil inspektor, že frenštátská Průmyslová živnostenská škola pokračovací bude patřit od počátku nového školního roku do okresu Moravská Ostrava.²⁴

Z období počátku učňovského školství ve městě je patrné, že vyučované obory byly poplatné potřebám živnostníků. Z dalšího bádání pak vyplývá stále větší diferencovanost vyučovaných oborů.

²⁴ Ročenka k padesátiletému trvání učňovského školství ve Frenštátě p.R. MNV 1947

5. Mezi dvěma válkami

Ve školním roce 1921/1922 bylo dle výsledků zápisu nutno zřídit při 1. ročníku dvě a při 2. ročníku jednu pobočku.. Ve školním roce 1922/1923 přistoupil školní výbor na diferencované z odbornění školy. Stalo se tak na základě rozhodnutí ze 4. června 1922, kdy se školní výbor usnesl jednohlasně na definitivním zřízení odborné živnostenské školy pro učně živnosti truhlářské s možností zvýšeného počtu vyučovacích hodin pro odborné předměty. Od té doby měla škola třídy s následujícími názvy a označením:

odborná třída pro učně zpracující kovy

odborná třída pro učně truhlářské

odborná třída pro učně obuvnické

odborná třída pro učně oděvnické

všeobecná živnostenská třída

Tato škála byla později podle potřeby rozšiřována: F – řezníci, Cř – řemenáři apod.

Počet žáků v jednotlivých letech různě kolísal, až do vypuknutí velké hospodářské krize ve třicátých letech počet učňů spíše narůstal. V roce 1929 nemohla být pro nedostatek žactva otevřena obuvnická škola. V roce 1931 nemohl být otevřen I. ročník školy dřevodělné pro nedostatečný počet zájemců. V roce 1932 už byly některé ročníky vyučovány v odborných předmětech samostatně. K poklesu žactva ve školním roce 1933/1934 přispělo svým způsobem i to, že pokračovací škola v Místku rozšířila školní obvod škol holičské, vlásenkářské a stavebních živností na celé hejtmanství místecké a frýdecké, a proto učňové živnosti zednické, tesařské, kamenické a obkládači stěn, kteří dosud chodili do učení do Frenštátu, byli povinni navštěvovat pokračovací školu v Místku. Důvodem k radosti byl přípis frenštátské městské spořitelny správě školy z 11. září 1933, v němž oznamovala, že ze svých správních přebytků darovala částku 15 000 Kč na stavbu budoucí samostatné budovy pro Živnostenskou školu pokračovací ve Frenštátě. Tato zpráva byla učitelstvem na poradě dne 30. září 1933 s povděkem kvitována. Na školu nezapomněla spořitelna ani v pozdějších letech, její dary na konto se staly

pravidlem, takže počátkem roku 1936 dosáhl fond na stavbu samostatné školní budovy i s úroky výše 43 000 Kč.

Na druhé straně se však snižoval počet učňovského dorostu. Nejnižšího bodu dosáhl stav žactva ve školním roce 1934/1935, kdy se přihlásilo na školu u zápisu pouze 90 učňů. Vyučování literním předmětům ve II. ročníku kovodělné školy se dělo s II. ročníkem dřevodělné školy společně. Pokles žactva se dotkl i rozpočtu školy, který musel být sestaven co nejúsporněji.

Po obci navíc žádala škola úhradu schodku 900 Kč. Za těchto okolností nezbývalo peněz ani na peněžní odměny pro učitele, ostatně ministerstvo školství a osvěty výnosem ze dne 12. března 1934 čís. 12 796/34-III zakázalo školním výborům vyplácet jakékoliv mimořádné odměny jak učitelům, tak funkcionářům školních výborů.

Kritický rok 1938 dolehl svým způsobem i na školu. Školní rok 1938/1939 začal za velmi mimořádných poměrů. Zápis byl proveden 28. srpna 1938 a dodatečný 1. září 1938. Školní rok byl zahájen 5. září, ale již v sedmém týdnu musel být přerušen pro nedostatek místností. Budova tkalcovské školy musela být uvolněna pro uskladnění nábytku vystěhovalců ze zabraného pohraničí. Přerušování trvalo až do 6. listopadu, kdy se začalo s pravidelným vyučováním. Zameškaný čas byl nahrazován, pokud to bylo možno, prodloužením vyučování o půlhodiny a zhušťováním vyučování. Vše bylo hlášeno inspektorátu, který toto opatření schválil. Další přerušování vyučování přinesl osudný 15. březen 1939, který byl tečkou za jepičím životem pomnichovské republiky.²⁵

²⁵ Ročenka k padesátiletému trvání učňovského školství ve Frenštátě p.R., MNV 1947

6. V době protektorátu

Dne 15. března 1939 obsadily Frenštát motorizované jednotky německé armády. Škola byla obsazena vojskem. Vyučování bylo tentokráte přerušeno až do 12. dubna. Při opětovném zahájení vyučování byly shledány ztráty inventáře školy, škody na zámcích u skříní a v kanceláři ředitele. Škoda byla odhadnuta na 980 Kč a její soupis odevzdán městskému úřadu k dalšímu šetření.

Dne 1. července 1939 byl dán do výslužby správce živnostenské školy Ludvík Břežný, který se vzdal dalšího působení a dal školnímu výboru výpověď. Novým ředitelem byl jmenován k 1. září 1939 bývalý poručík pěchoty Viktor Ciblen. Ve funkci ale působil krátce, od 1. února 1940 byl ustanoven ředitelem škol Tomáš Zicha, který byl do Frenštátu přeložen z Hradce Králové.

Dne 25. 8. 1940 proběhl zápis. Ministerstvo školství povolilo zřídit odbornou školu pro zámečníky z části odborné školy kovodělné, odbornou školu pro dámské krejčovské z části odborné školy oděvní, rozšířen byl obvod odborné školy truhlářské. Na školu kovodělnou a zámečnickou se přihlásilo celkem 85 žáků, na truhlářskou 41, na oděvní (s dámskými krejčovými) 74 žáků, na všeobecnou školu se přihlásilo 48 žáků. Celkem bylo 250 žáků ve 14 třídách.

Dne 9. září se konala zahajovací porada v kreslírně chlapecké školy. Velkou změnou bylo zavedení celodenního vyučování. Scházela ale ještě jedna místnost a 4 dny v týdnu pro 1 třídu dámských krejčovských, 1 třídu všeobecné školy a I. i II. třídu obuvníků. Do učitelského sboru přibylo šest nových kolegů: Karel Chovanec, třídní učitel obecné školy dívčí; František Kolář, úředník MSE; Bartoloměj Plodzieň, úředník MSE; František Pustějovský, malíř pokojů; František Šrubař, lakýrník a malíř písma; Jaroslav Štochl, profesor kreslení reálného gymnázia.

Na poradě 20. 11. 1940 bylo zkonstatováno, že získané 2 místnosti nestačí pro zavedení celodenního vyučování. Zkušenosti ale byly pozitivní: docházka učňů a učnic se neobyčejně zlepšila, práce učitelů a žáků byla snadnější a účelnější. Stravování dojíždějících učňů bylo zprvu prováděno v restauraci Nový Svět, v listopadu 1940 převzala stravování Národní pomoc a Okresní péče o mládež.

V únoru 1941 byly vystěhovány učebny z místnosti loutkového divadla, které truhlářští učni upravili pro T.J. Orel. Bylo rovněž zastaveno samostatné

stravování učňů pro nedostatek finančních prostředků. Neosvědčilo se ani společné stravování učňů v chlapecké škole s ostatními dětmi. Zápis byl ohlášen na sobotu 24. 8. a neděli 25. 8. 1941. K zápisu měli jít učni těchto živností: zámečníci, truhláři, dámské krejčovské, obchodníci, pánské krejčovské, obuvníci a mlynáři, kteří se rekrutovali ze všech politických obcí okresů Moravská Ostrava, Frýdek-Místek, Valašské Meziříčí a Vsetín. Výsledky byla následující: Škola A, kovodělná zámečnická 60 žáků, B. dřevodělná truhlářská 61 žáků, C. oděvní obuvnická 33 žáků, D. oděvní (mužská krejčovská) 53 žáků, E. oděvní (dámská krejčovská) 42 žáků, F. všeobecná společně s mlynářskými učni – celkem 18 žáků, G. škola obchodní 34 žáků.

Zahajovací porada učitelského sboru nového školního roku 1941/42 se konala ve středu 3. září 1941 v kreslírně chlapecké školy o 17. hodině odpolední. Ředitel Tomáš Zicha informoval o nutnosti z odbornit školu. Zaniknout měla určitá oddělení i odborné třídy a skupiny žáků, některé školy získají vyšší počet dojíždějících žáků. Umístění živnostenských škol bylo dalším problémem, rozřešeno bylo takřka na poslední chvíli. Těsně před začátkem školního roku byly uvolněny učebny v sokolovně. Novinkou bylo zkrácení vyučovacích hodin na 50 minut, vyučování začínalo v 8:30 hod. a končit mělo v 16:30 hod.²⁶

Na školu záhy dopadly brutální metody nacistické policie. Již 1. září 1939 byl vzat do ochranné vazby v rámci akce Albrecht der Erste učitel Vilém Hurt, místo něhož nastoupil Karel Rusek. Vilém Hurt se už na školu nevrátil. Byl vězněn nejprve v Ostravě ve Spitzerově továrně a pak ve věznici krajského soudu. Na přelomu roku 1939/40 byl převezen do Vídně a počátkem ledna 1940 do koncentračního tábora v Oranienburgu-Sachsenhausenu, kde 13. července 1942 zemřel. Dne 16. 9. 1940 byl vzat do vazby učitel-praktik Bartoloměj Plodzieň. Vrátil se 14. 10. 1940 a musel být zastupován 4 týdny. Tragičtější byl 21. říjen 1940, kdy byl vzat do vazby bývalý ředitel školy Viktor Cibien, člen Obrany národa. Dne 24. 9. 1942 byl rozsudkem Volksgerichtshofu v Berlíně odsouzen k smrti pro nepřátelské chování k říši a ke ztrátě občanských práv. Po celou dobu byl vězněn ve Wohlau u Breslau (Wrocław), kde zemřel 26. 12. 1942 před exekucí, která byla stanovena na 4. 1. 1943.

²⁶ Ročenka k padesátiletému trvání učňovského školství ve Frenštátě p.R., MNV 1947

Další úder pocítila škola 8. 4. 1941, kdy byl německou policií zatčen Karel Zátopek, učitel-praktik, v hlavním povolání kontrolor závodů Tatra Kopřivnice, který na škole působil od roku 1934. Podle neověřených údajů měl doma ukrytý kulomet. Spolu s Viktorem Cibienem byl 24. 9. 1942 odsouzen k trestu smrti a 4. 1. 1943 popraven. Koncentračním táborem prošel také Artur Michna, který po zatčení Viktora Cibiena nastoupil na jeho místo, ale na základě výnosu ministerstva školství a zákazu přijímání učitelských sil byl školním výborem propuštěn. Byl pak totálně nasazen v Berlíně u firmy AEG jako úředník. V roce 1943 byl pro vlasteneckou činnost zatčen gestapem a po devítiměsíčním věznění v pracovním táboře Gross Beeren a vyšetřovací vazbě v Alt Boabitu byl pro nedostatek důkazů propuštěn. Persekuce se nevyhnula ani žactvu. Jako politicky nespolehlivý byl 5. září 1943 zatčen Emil Lichnovský (* 25. 3. 1926 ve Vlčovicích), který se učil zámečnickem. Emilův bratr Josef byl dva dny před jeho zatčením popraven u trati v Lískovci v odvetu za vyhození nákladního vlaku. Emil Lichnovský pak prošel tábory ve Svatobořicích, Lutíně a Mezihoří u Tišnova. Do Frenštátu se vrátil 22. 4. 1945.

V průběhu okupace škola prožívala běžné strasti typické pro dusné protektorátní ovzduší. Např. dne 20. 4. 1941 bylo vzpomenu slavnostním způsobem narozenin vůdce a říšského kancléře Adolfa Hitlera. Ve třídách AI. a AII. pronesl ředitel školy Tomáš Zicha projev v přítomnosti vyučujícího. Učitelé si museli opatřovat na okresním úřadě osvědčení o nežidovském původu. Na sklonku roku 1941 se utužovalo opatření k vytvoření a podporování nového postoje a ducha výchovy: učebny byly vyzdobeny obrazy Vůdce A. Hitlera a státního prezidenta E. Háchy. Do učitelské a žakovské knihovny byla postupně zakupována díla na základě výnosu protektorátního ministerstva školství a národní osvěty. Žactvo mělo být vedeno ke čtení „hodnotných spisů místo literárního braku“, učitelé četli zvláště měsíčník „Böhmen und Mähren“. V hodinách německého jazyka zařadili učitelé z vlastní iniciativy určitá témata tzv. loajální výchovy, česky byla též témata probírána i v jiných předmětech.²⁷ Mimořádná porada 22. června 1942 byla zahájena projevem ředitele, který odsoudil pachatele „*podlého zločinného atentátu*“ na Reinharda Heydricha.

²⁷ Almanach ke 100. výročí založení školy Frenštát pod Radhoštěm. 1997

Učitelství sbor podepisoval kondolenční listiny na městském úřadě, aby vyslovil svůj „hluboký smutek nad ztrátou, která postihla Říši i český národ, neboť pan zastupující říšský protektor byl vzácným přítelem pracujících vrstev, tedy i učňovského dorostu“.²⁸

Počítalo se i se zavedením pozdravu zvednutím pravice v úředním styku. Rovněž žactvo mělo být ve smyslu přípisu p inspektora poučeno, jak zdravit tímto pozdravem návštěvu ve třídě nebo při přechodu přes tělocvičnu v době, kdy v ní cvičí Hitlerjugend nebo wermacht. Dle usnesení porady 6. září 1942 měl každý učitel zahajovat a končit vyučovací hodinu pozdravem zdvižení pravice, rovněž při úředním styku se měli učitelé zdravit navzájem arijským pozdravem a žactvu bylo doporučeno, aby na veřejnosti zdravili členy sboru zdviženou pravicí. To však byly idealistické požadavky, ředitel T. Zicha musel počátkem roku 1943 nabádat učitele, aby na společenskou výchovu a na pozdrav kladli větší důraz. Řídící učitel Dyba, vyučující němčinu, pak přímo konstatoval, že při výchově mládeže byla tato okolnost velmi zanedbána. Mezními daty školního roku, kdy se musela projevovat povinná lojalita, byl 20. duben (narozeniny Vůdce), 4. červen (výročí úmrtí zastupujícího říšského protektora R. Heydricha) a 12. červenec (narozeniny státního prezidenta E. Háchy).

Ve školním roce 1942/43 se zapsalo celkem 317 žáků. Počet zapsaných žáků nebyl zdaleka úplný, neboť přistupovali noví žáci přeškolení nově do živnostenských škol ve Frenštátě odjinud a omlouvali se dodatečným přidělením úřadu práce. Na poradě 12. října 1942 bylo tudíž konstatováno, že na škole je celkem 22 tříd a 396 žáků. Pro dojíždějící žáky bylo opět nutno opatřit stravování a noclehy.

Zápis do školního roku 1943/44 proběhl 31. 8. 1943, ale zdaleka nebyl úplný, značný počet míst byl obsazen během září až do listopadu. Předběžně se počítalo se zřízením 27 tříd, které měly mít nové označení: A zámečníci, B truhláři, C obuvníci, Cř řemenáři, D pánští krejčí, E dámské krejčové, F mlynáři a G obchodníci. Celkový stav žactva k 1. 9. 1943 činil 418 žáků.

Ve dnech 3. – 10. července 1943 se konaly „učňovské dny“ za účasti UŠ Holešov a Moravská Ostrava ve spolupráci s Okresní jednotkou a společenstvy truhlářů,

²⁸ Almanach ke 100. výročí založení školy Frenštát pod Radhoštěm. 1997s. 25

zámečníků, instalatérů, krejčích, čalouníků, řemenářů, obuvníků aj. z Frenštátu i Frýdku, byla slavnostně zahájena výstava zkušebních kusů a učňovských prací. Učňovská besídka uspořádala 4. 7. v 10 hod. přespolní běh za účasti besídek Frýdek, Moravská Ostrava, Hranice, Lipník, Vsetín a dalších. Odpoledne byla ukázková hodina povinné služby mládeže na stadioně S. K. Beskyd. Slavnostní akademie besídky se konala v sále budovy Učňovské školy dne 10. 7. 1943. Byly zejména předvedeny národní písně v podání smíšeného pěveckého sboru učňovské besídky za řízení P. Béma a národní moravské tance, jakož i česká moravská beseda, nacvičil p. Vl. Tichý. Program byl doplněn recitacemi a hudebními čísly velkého jazz orchestru učňovské besídky.

Na jaře 1944 se zdála být existence školy ohrožena. Školní obvody byly upravovány úřadem zemského presidenta. Od Frenštátu byl odtržen obvod bývalé všeobecné učňovské školy ve Frýdlantě n. O. pro truhláře, obchodníky, pánské a dámské krejčovské. Frenštátské učňovské škole tak vznikly nemalé nesnáze. Jedním z hlavních důvodů nepřízně nadřízených úřadů bylo nedostatečné umístění učňovské školy ve Frenštátě, která podle názorů místních činitelů nešlo změnit, potažmo zlepšit. V budoucnu se rovněž muselo počítat s poklesem učňovského dorostu v důsledku malé porodnosti v letech hospodářské krize. Trvání učňovské školy ve Frenštátě tak bylo vážně ohroženo.²⁹

Poslední válečný školní rok 1944/45 obavy o trvání školy vyvrátil. Stalo se tak ovšem na úkor učňovské školy v Rožnově p. R., která byla zrušena. Její majetek a část žactva převzala frenštátská učňovská škola, v Rožnově byla zřízena expozitura. Škola měla 533 žáků, celkem 24 tříd a 29 oddělení. Nepříjemnou okolností, která škole dost ztrpčovala život, bylo zabránění hlavní budovy učňovské školy ve Frenštátě pancéřovými jednotkami wermachtu. Ředitelství se sice postaralo o získání náhradních učeben, ale učebním účelům plně nedostačovaly. Vyučování probíhalo v budově kina Lubina čp. 435, v budově čp. 640 (prodejna firmy Polach), v budově čp 837 (restaurace Střelnice, 2 místnosti) a v budově čp. 1018 (truhlářská dílna p. Krmáška). Také utvoření nových školních obvodů škole neprospělo, protože byly mnohé obce zasazeny do obvodu, který nikterak nevyhovoval po stránce dopravních a spojovacích

²⁹ Ročenka k padesátiletému trvání učňovského školství ve Frenštátě p. R., MNV 1947

prostředků. Ředitelství školy bylo v mnoha případech žádáno o úpravu vyučovacích dnů, které nevyhovovaly dojíždějícím učňům.

Postupující fronta na začátku roku 1945 a vážnoucí dodávky surovin vedly k tomu, že žáci měli prodloužené zimní prázdniny a pravidelné vyučování nemělo už být na základě oznámení z 21. 1. 1945 zahajováno. Učitelé sice měli za povinnost zdržovat se v místě školy, ale žáci se měli vyučovat domácími úkoly a pouze jednou týdně se měli scházet pro nová zadání.

Během prodloužených prázdnin podalo ředitelství ministerstvu hospodářství a práce návrhy týkající se zřízení učňovského domova a ozdravovny učňovské besídky ve Frenštátě p.R. Při náletech na Frenštát byly v místnosti učňovské školy č. 640 rozbity okenní tabule a poškozena soška ve výkladní skříni. Na základě informací jednotlivých členů sboru bylo zjištěno, že s vyučováním nelze započít z těchto důvodů:

- původní hlavní budova učňovské školy č. 937 je poškozena bombardováním a její oprava bude provedena do 2 měsíců
- učebny v budově chlapeckých škol byly 2. 4. zajištěny pro místní velitelství (Orstkomando) frontového vojska, které se do Frenštátu stahovalo
- okna v č. 640 rozbitá bombardováním jsou zabeďněna, takže v místnosti není světla
- náhradní místnosti nelze zajistit
- dopravní potíže stále vzrůstají

Dne 6. května 1945 byl Frenštát osvobozen jednotkami Rudé armády. Ještě týž den byl zajištěn ve vazbě Okresního soudu ve Frenštátě dosavadní předseda školního výboru, nacista a továrník Anton Bujnoschek. Národní výbor jmenoval novým předsedou školního výboru Rudolfa Skřivánka, bývalého starostu města a předsedícího Národního soudu.³⁰

³⁰ Almanach ke 100. výročí založení školy Frenštát pod Radhoštěm. 1997

7. Poválečné období

Stav školy těsně po osvobození zachycuje zpráva ředitele školy Tomáše Zichy zemské školní radě. Sokolovna, obsazená od srpna 1944 wermachtem, byla po osvobození škole 8. 5. 1945 vrácena, pak byla však zajištěna pro běžence a milici, takže definitivně byla přidělena škole až 14. května. S Tělovýchovnou jednotou Sokol byla uzavřena dohoda o užívání do konce školního roku 1944/45. V Sokolovně byla kancelář ředitele, sborovna a 3 dobře zařízené učebny. Další učebny měla škola v domě čp. 435, 640, v čp. 1018 byla truhlářská dílna a v čp. 212 jedna místnost pro obuvnickou dílnu.

Zařízení se zachovalo v neporušeném stavu, nejcennější bylo vybavení mlynářské laboratoře, které bylo uloženo u ředitele a ve mlýně Jana Davida, zařízení obuvnické dílny uschoval u sebe Jindřich Ježíšek.

Horší už byl stav sbírek. Zákopníky a vojáky bylo v sokolovně poškozeno několik diagramů a dalších vyučovacích pomůcek. Bez poškození vyvázly učitelská a žákovská knihovna, byly pouze vyřazeny závadné svazky, tj. knihy doručené protektorátním ministerstvem školství.³¹

Dne 18. května 1945 se konala mimořádná porada učitelského sboru v kanceláři školy. Členové učitelského sboru se usnesli vyslovit řediteli školy Tomáši Zichovi jednohlasně důvěru, protože po dobu své ředitelské působnosti na škole nikdy nezavdal nejmenší příčiny k podezření z politického nacismu a neprojevoval souhlas s německým hitlerovským režimem.

Po osvobození se především radikálním způsobem obměnil učitelský sbor. Odcházel zvláště mladí učitelé, kteří většinou vyučovali němčinu, a škola pro ně byla pouze dočasným působištěm. Ke 24. 5. 1945 odešel

Artur Michna jako suplent na obecnou školu do Trojanovic. Ke dni 31. 5. 1945 odešli Ing. Jan Břežek a Božena Kramolišová-Pavelková, na konci srpna odešli Dušan Zbavitel (dnes známý hindolog), Svatopluk Kozelský, Pavel Parma, Pavel Petr. Rovněž na nejvyšším postu ředitele školy se rýsovala změna. Tomáš Zicha již v červenci ohlašoval svůj záměr odejít na učitelské místo ve Frýdku nebo Ostravě a přenechat slasti ředitelské mladším neopotřebovaným silám. Byl však

³¹ Archív MNV Frenštát p.R.1945 – 1960

povolán na vyšší místa, výnosem z 28. 7. 1945 byl pověřen jako zástupce ministerstva školství a osvěty jednáním o zajištění majetku bývalých německých učňovských škol v pohraničí Moravy a Slezska. Dne 2. srpna proto předal správu školy učitelům Sedláčkovi, Kestlovi a Ježíškovi. Vzhledem ke své funkci už Zicha školu nemohl dále řídit a proto 12. 9. 1945 na mimořádné poradě seznámil své kolegy s novým ředitelem Miroslavem Baštářem.³²

Radost z nově nabyté svobody byla na škole již záhy zkalena. Vinu na tom nesla učňovská škola ve Frýdku, na niž byli převedeni učni oboru řezník-uzenář, a proti předpisům tam proběhl dokonce zápis obuvnických učňů. Způsob jednání frýdecké školy charakterizoval frenštátský školní výbor jako zákeřný a nemůžný. Budoucnost frenštátské učňovské školy tak byla ohrožena a školní výbor inicioval u obchodní a živnostenské komory v Olomouci poradu o perspektivách učňovského školství ve Frenštátě.³³

Ve školním roce 1946/47 byla škola zásadním způsobem reorganizována. V rámci reorganizace učňovského školství byla při Základní odborné škole ve Frenštátě p. R. zřízena ministerstvem školství a osvěty dvě oddělení tříměsíčních odborných škol s každodenní docházkou. Oddělení mlynářské bylo zřízeno výnosem ministerstva ze dne 25. listopadu 1946, oddělení obuvnické výnosem ze dne 14. prosince 1946. Později bylo otevřeno třetí oddělení – pekařské. Zrušena byla oddělení sedlářské, truhlářské, kovodělné a dámské krejčovské.

Výrazné obměny učitelského sboru přinesl školní rok 1947/48. S platností od 15. 11. 1947 byli přijati František Juříček, Vilém Frontz a k 1. 5. 1948 Miroslav Pustějovský pro obor elektromechanický, všichni techničtí úředníci fy MEZ. Na školu se vrátil znovu Tomáš Zicha. Po zrušení inspektorátu ZOŠ v Opavě byl Zicha ustanoven výnosem z 29. 12. 1947 ředitelem ve Frenštátě a bývalý ředitel Baštář byl přeložen na ZOŠ do Krnova. Počátkem roku 1948 bylo přikročeno k adaptaci tří budovy na zřízení internátu pro mlynářské učně, pekaře a obuvníky. Prozatím byl domov mládeže v provozu v budově p. Krmáška čp. 1018 a v budově p. Petra čp. 133. Šlo ale o pouhé provizorium. Proto škola přikročila

³² STÁTNI OKRESNÍ ARCHÍV NOVÝ JIČÍN – fondy. Základní odborná škola 1897 – 1951

³³ Archív MNV Frenštát p.R. 1945 – 1960

k rozhodnutí vybudovat nový domov mládeže, v němž by byly vedle pokojů také studovna, klubovna a koupelna. Dne 27. října 1948 složili učni slavnostní slib, v němž se zavázali zasadit se všemi silami o co nejrychlejší výstavbu domova mládeže.

V květnu 1948 se dostává na přetřes i stavba školy. Na urychlenou výstavbu nebylo ovšem valné naděje, do cesty se stavělo mnoho překážek především finančního rázu a také nedostatek materiálu. Nebylo ani jasno, které živnostenské obory budou ke škole trvale připojeny. Teprve v srpnu 1948 byly výnosem ministerstva školství upraveny obvody odborných oddělení pro učně obuvnické a svrškařské, jejich zřízení bylo povoleno ministerstvem již v prosinci 1946. Tyto slibné náběhy přerušila vyšší moc, která do osudu školy zasáhla způsobem znamenajícím faktickou likvidací učňovského školství ve Frenštátě. Koncem února 1950 bylo zrušeno oddělení obuvnické a pekařské. Až do konce června 1960 zbylo při škole z tříměsíčních oddělení pouze oddělení mlynářské. Ale i to záhy zaniklo, neboť v roce 1951 přetáhl Frenštátu středisko mlynářských učňů Kojetín. Učňovské školství nakonec zachránil n. p. MEZ, jemuž se podařilo přesvědčit místní činitele na MNV a ONV, že potřebuje budovu pro své nově budované středisko pracujícího dorostu.³⁴

Teprve v roce 1961 tak bylo ukončeno půlstoleté provizorium a frenštátská ZOŠ získala tolik potřebnou vlastní budovu. Na základě plánů architekta Aleše Parmy z března 1950 byla pro školu adaptována bývalá tovární budova Leopolda Pustky čp. 1052 v Markově ulici. Národní podnik MEZ měl v budově od 1. 9. 1951 do 30. 6. 1952 k dispozici základní odbornou školu pro obory elektromechanik, nástrojař, navíječ, frézař, soustružník a zámečnický, navíc zde bylo 22 zámečnicků n. p. Instalační závody. V září 1952 přibyl další obor kuchařský a jednoletý obor cukrářů.³⁵

Bývalá budova Pustkovy továrny sloužila Frenštátské Základní odborné škole, záhy přejmenované na Učňovskou školu, více jak dvě desetiletí. Až v roce 1972 byla zahájena výstavba moderní účelové školní budovy. Teprve tento areál

³⁴ STÁTNI OKRESNÍ ARCHÍV NOVÝ JIČÍN – fondy. Okresní národní výbor Frenštát 1949 – 1960, kartony 49, 50, 241 – 244

³⁵ ARCHÍV MNV Frenštát p.R., 1945 – 1960

znamenal pro školu tolik potřebné pevné zakotvení, s nímž zřejmě delší dobu nebude moci pohnout žádná reorganizace či optimalizace.

7.1 Vzpomínky bývalého učitele

Na léta 1950 – 1960 vzpomíná František Ballner, odborný učitel:

„V roce 1953 jsem byl propuštěn z činné vojenské služby a nastoupil u Družstva cestující veřejnosti jako technolog výroby. Družstvo cestující veřejnosti však záhy zaniklo a vznikly Restaurace a jídelny. Přešel jsem tedy do Restaurací a jídelen ve Valašském Meziříčí, kde jsem opět vykonával funkci technologa výroby. Měl jsem na starost i výchovu kuchařských učňů. Jelikož frenštátská škola v té době měla nedostatek pracovníků, byl RaJ požádán o výpomoc a podnikový ředitel rozhodl, abych šel škole na půl roku pomoci já. Vydržel jsem až do roku 1992.

Frenštátská škola zajišťovala do roku 1949 výuku pekařů. Když skončili, přijal ředitel Zicha nabídku přemístění kuchařů a číšníků ze Zlína a cukrářů z Prostějova. Ti nastoupili v roce 1950 spolu s učiteli Zdeňkem Reichlem a Otmarem Ševčíkem. K nim přibyli František Kotek, cukrář a pan Handl, který zajišťoval výuku číšníků. Jelikož se počítalo s výstavbou nového internátu, žáci byli doposud ubytováni po celém městě, rozhodl se ředitel, že by bylo vhodné vyučovat také obory zedník, tesař, truhlář. V našem kraji byl nedostatek učňů, a tak se jelo na nábor do severních Čech. Byli získáni učni z Plzeňska a oblasti Karlových Varů a Mariánských Lázní. Podařilo se posílit i obory kuchař, číšník a cukrář.

V té době sídlila škola v bývalé Polachově textilní továrně, která byla nouzově upravena tak, že z jednotlivých hal byly zděnými příčkami vytvořeny třídy. Budova byla škole předána na 5 let, než se postaví škola nová. Jelikož byla budova stará, bylo staré i zařízení parního topení. Dovnitř zatékalo, mrzli jsme tam, podlahy byly natřeny olejem, ale přesto se zabezpečit provoz díky obětavé práci bývalého školníka Františka Janáka a jeho paní, kteří ve škole trávili prakticky 16 hodin denně.

Škola se stala i ubytovnou pro 60 děvčat, která se přestěhovala do jedné učebny v 1. poschodí. Hoši byli v té době ubytováni naproti nádraží ve stolařské dílně

u Krmášků, dále ve Fizanu, jenž byl pronajat od firmy TON. Další velká ubytovna byla pod Horečkami v Polachově výletní restauraci Na Žabárně. V té době byly na škole 2 třídy tesařů, 4 třídy zedníků, 1 třída truhlářů a 6 tříd kuchařů.

V roce 1954 se započalo Na Drahách s výstavbou internátu, kterou prováděli spolu s mistry odborného výcviku naši učni. Z mistrů zednických to byli pánové Mička, Řezníček a Pitr, vedoucího jim dělal pan Čajánek, u tesařů mistrovali pánové Strnadel a Pargač, u truhlářů byl mistrem pan Kestl, který odbornou výuku prováděl ve své truhlářské dílně. Na jaře v roce 1956 vyhořela prozatímní ubytovna v letní restauraci Na Žabárně. V tom roce byla totiž velká zima, a protože budova byla postavena téměř celá ze dřeva, museli jsme zatopit ve všech kamnech, a jedním komínem procházel trám, od něhož vznikl požár. K žádnému úrazu nedošlo. Pan Kotek, který měl na internátě službu, velmi dobře zorganizoval vystěhování celého objektu, nezabránil ovšem krádežím místního obyvatelstva, vznikly značné škody škole, ztratily se hlavně deky a pracovní obuv učňů. Vyvstal další problém a to s ubytováním učňů. Školník Janák jej vyřešil tak, že sehnal ubytování v bývalé Bumbalově továrně, kde současně byli ubytováni někteří naši učitelé i zaměstnanci podniku MEZ. V roce 1956 se internát dostavěl a začalo stěhování z provizorních ubytoven. Stěhovali se žáci ze staré Vlčiny, z internátu MEZu, ale i ze školní budovy. Skončilo i stravování žáků ve staré školní budově, neboť v novém internátě byla současně vybudována moderní kuchyně s jídelnou.

V roce 1957 se v srpnu směrem od Pinduly přehnala nad Frenštátem silná vichřice, která značně poškodila budovu nového internátu. Celý krov protějščího internátu průmyslové školy byl vržen na náš internát, byla porozbívána okna, hrubě poškozena fasáda a vzniklo i mnoho škod uvnitř budovy, vše muselo být rychle opraveno. Byli na to opět nasazeni zedníci a tesaři z naší školy, kteří nejen opravili veškeré škody na internátě, ale pomáhali jako brigádníci při různých opravách ve městě. Vypomohli také mnoha obyvatelům, kterým vichřice poškodila domy. Během celé doby, kdy u nás byli zedníci a tesaři, bylo jimi vybudováno mnoho staveb přímo ve městě, ale stavěli též mimo okres, a to hlavně školy, ale i rekreační střediska a jiné potřebné budovy.

V té době jsem ve škole zastával funkci tělovýchovného instruktora, a jelikož jsme měli hokejové družstvo, jezdili jsme v noci trénovat do Ostravy. Na zaplacení zimního stadionu však nebyly peníze. Jednota Frýdek-Místek nám zadala práci – postavit střechu na budově ředitelství Jednoty Frenštát p. R. – a penězi, které učni vydělali, si zaplatili celoroční nájem zimního stadionu v Ostravě. Tehdejší mistr tesařský pan Strnadel prohlásil po postavení té střechy, že první vichřice, která přijde, střechu shodí. Co se nestalo. On stavěl střechu nedaleko na vile, tu jeho vichřice shodila a naše zůstala netknutá, ale asi díky tomu, že naše budova byla nižší a proti větru byla chráněna budovou TONU. Protože v té době bylo pro výuku kuchař, číšník, cukrář dostatek vyučujících, byla mi svěřena výuka tělesné a branné výchovy. Úvazek 24 hodiny, 2 směny noční při výchově učňů, zájmové kroužky, promítání filmů a různé jiné činnosti, jako sklad CO, požární zbrojnice, činnost a cvičení požárního družstva, to vše za 820 Kč měsíčního platu a platového postupu za 5 let.

U kuchařů učil pan Otmar Ševčík, pan Lauer a mistra na škole v kuchyni dělal pan Folk. Číšníky učil pan Handl. Praktický výcvik prováděli učni ve velkých hotelích jako je Tanečnice, stará a nová Vlčina, hotel Palace, hotel Imperial, ale i v menších podnicích jako byl hotel Panáček, hotel Besední dům a v Lázeňském domě v Rožnově p. R. Rekreační střediska ROH posílala učně jen na teoretickou výuku a praktickou výuku prováděli na rekreačních zařízeních jejich kuchaři. Výuka učňů nebyla stejná. V některých závodech byla dobrá, jinde méně kvalitní a v některých velmi špatná. Prakticky se učni učili u učňů. Zlepšení nastalo, až když byla zavedena na jednotlivých okresních ředitelstvích střediska praktického vyučování. I když například u školních jídelen praktická výuka byla vedena zpravidla děvčaty, která ukončila hotelovou školu, bylo vidět, že jim samým chybí praxe. Měl jsem takové případy, kdy hoch, který vařil samostatně při šéfkuchaři, přišel do laboratorního cvičení s děvčaty s kolektivní výchovy a rozdíl se projevil v tom, že on byl schopen zastat všechny práce, kdežto ony nevěděly, co dělá druhá, vařily jen to svoje.

Z těch učňů, kteří u svého oboru vydrželi, se stali odborníci, jež svými kvalitami a znalostmi absolvovali mnoho mezinárodních soutěží, mnozí z nich jsou v zahraničí, jiní vykonávají funkce ředitelů a vedoucích. Ale bohužel je i mnoho

takových, kteří od řemesla odešli, i když měli zkušenosti ze zahraničí, dnes vykonávají práce, které s kuchařinou nijak nesouvisejí, což je velká škoda.

František Kotek vychoval velké množství kvalitních cukrářů, někteří z nich se po skončení školy v Pardubicích vrátili vyučovat na naší školu.

Toto je období, kdy na škole byl ředitelem Josef Spurný, který dal podnět k postavení internátu. Internát postavil, ale nová budova školy zůstala pouze jeho snem. Odešel jako zástupce ředitele do Frýdku-Místku³⁶. František Ballner patřil k velmi výrazným osobnostem pedagogického sboru v poválečných letech. Jeho život byl úzce spjat s touto školou, která mu v mnohém vděčí za svůj rozvoj. Osobně jsem tohoto pedagoga poznal v letech 1971 až 1974, kdy jsem patřil k jeho žákům.

7.2 Léta 60. – 90. dvacátého století

Nadále se vyučovalo ve staré budově, ředitelem učňovské školy byl od roku 1960 Zdeněk Bartoš. Internát, včetně školní jídelny, byl ve Školské čtvrti, tělocvična a knihařská dílna, kde byl zajišťován odborný výcvik knihařů, byly v bývalé orlovně asi půl hodiny od školy. Žáci měli v té době dvouhodinový tělesný výcvik, protože jedna hodina padla na cestu škola – tělocvična – škola. Za pěkného počasí chodili žáci cvičit na hřiště TJ MEZ, v zimě bruslili na hokejovém stadionu.

Učitelé seděli v jedné sborovně, složené ze tří místností bez dveří ve tvaru písmene L. Všichni o sobě věděli, veškeré problémy byly řešeny za pomoci všech, navzájem si pomáhali. K dobrému zvyku patřilo odpolední hraní volejbalu, načež bylo sehráno i několik vzájemných utkání s ostatními školami ve Frenštátě a v Rožnově. O přestávkách dokonce probíhala ve sborovně šachová utkání. Nebylo sice žádné soukromí, ale kolektiv byl bezvadný.

V té době se začalo pomalu hovořit o stavbě nové školy v současné Mariánské ulici. Při prohlížení plánů docházelo na základě připomínek pedagogů k různým úpravám. S výstavbou školy se začalo až v roce 1972. Součástí školní budovy byla jídelna, tělocvična a vše je přímo propojeno s budovou domova mládeže.

³⁶ Almanach ke 100 založení výročí školy Frenštátě pod Radhoštěm. 1997. s.34-38

Během školního roku 1976/77 byla předána učňovské škole nová budova a celý kolektiv učitelů i hospodářských zaměstnanců začal s úklidem a s přípravou výuky. Vyučování v krásných nových prostorách bylo zahájeno 12. dubna 1977. Slavnostní otevření celého areálu proběhlo v srpnu 1977.

Žáci, kteří přešli do nové školy ze staré budovy, byli novými prostory očarováni. Vzpomínali na starou školu, kde se nemuseli přezouvat a kde součástí třídy byla i šatna. V nové se těžko orientovali. Žáci prvních ročníků, kteří přicházeli z pavilónových škol, to brali jako samozřejmost. Učitelé byli doslova rozstrkáni do jednotlivých kabinetů podle aprobační a vytratil se předcházející vzájemný kontakt.

Až do roku 1978 učňovská škola zajišťovala pouze teoretickou výuku učňů, praxi jednotlivé podniky, se kterými žáci měli uzavřené smlouvy. V této době dochází k vytvoření nové koncepce učňovského školství, vznikala střední odborná učiliště, která se vedle teoretické výuky starala i o odborný výcvik a k tomu účelu sloužila střediska praktického vyučování. Vedle tří a dvouletých oborů vznikly maturitní obory denního studia (číšník – kuchař) a bylo povoleno i nástavbové maturitní studium. Vyvrcholením všech změn na přelomu 70. a 80 let bylo přejmenování naší Učňovské školy na Střední odborné učiliště.³⁷

S nástupem nového ředitele SOU Františka Skřivánka se začalo s budováním sportovního areálu u školy (areál pro atletiku a míčové hry). Budovalo se svépomocí a na stavbě se podíleli všichni zaměstnanci školy. V lednu 1984 byla na škole založena TJ, oddíl atletiky a odbor turistiky. Oddíl atletiky připravoval žáky na okresní a krajské soutěže. Odbor turistiky sdružoval žáky i dospělé pracovníky. Se žáky jezdili na lesní brigády, poznávali okolí Frenštátu a účastnili se turisticko – branných závodů. Pro dospělé pracovníky se pořádaly o sobotách a nedělích výlety a zájezdy.³⁸

V roce 1990 byl vyhlášen konkurz na ředitele školy, ve kterém uspěla tehdejší zástupkyně na odborný výcvik Marie Nováková. S tímto datem je spojeno i začlenění hotelu Praha v Novém Jičíně pod správu školy.

³⁷ Kronika Odborného učiliště Frenštát pod Radhoštěm. 1960 – 2009. léta 1960 - 1980

³⁸ Kronika Odborného učiliště Frenštát pod Radhoštěm. 1960 – 2009. léta 1981 – 1989

V roce 1993 se SOU přihlásilo k programu ES PHARE. Naše škola byla vybrána mezi 20 středními školami v ČR, která uskutečňovala změny v systému odborného školství v souladu s doporučením „Strategické studie odborného vzdělávání ES PHARE“. Program si kladl za cíl experimentální ověřování nového typu široce profilované střední školy.

Od 1. září 1994 tedy znamenala realizace programu PHARE, ve vlastních podmínkách školy možnost učit podle vlastních osnov a ze získaných prostředků vybavit cvičnou kuchyň, cukrárnu a učebnu stolničení. S programem optimalizace se stává školou pro výuku oborů společného stravování včetně hotelové školy. (Kronika Odborného učiliště Frenštát pod Radhoštěm. 1960-2006., léta 1984 – 1994)

V listopadu 1993 požádalo SOU Ministerstvo hospodářství České republiky o uskutečnění transformace na integrovanou střední školu. Od školního roku 1994/1995 se škola rozšířila o studijní obory hotelové školy. Jednalo se o studijní obory 63-19-3,6 Hotelová škola, zaměření 01 hotelový provoz a 63-19-3,6 Hotelová škola, zaměření 02 managing a cestovní ruch.³⁹

³⁹ Kronika Odborného učiliště Frenštát pod Radhoštěm. 1960-2009. léta 1990 – 2000

8. Škola 21. století

V roce 2001 se ISS – COP zapojila do programu Leonardo da Vinci. Ve dne 17. 4. – 7. 5. 2001 se uskutečnila odborná stáž studentů naší školy v Itálii. Stáž se uskutečnila ve městě Spoleto, které leží asi 130 km severně od Říma. Náplní stáže byla praxe studentů v italských gastronomických zařízeních, seznámení se s italskou kuchyní, exkurze do vinařských závodů, olivového mlýny, návštěva Říma a další akce. Stáž byla hrazena z větší části z prostředků Evropské unie.

I v 21. století se žáci naší školy účastnili různých soutěží a festivalů. Např. v říjnu 2001 Špindlerova mlýnu – festivalu hotelových škol, soutěže o putovní pohár společnosti Jan Becher, kterou pořádala naše škola. Každoročně se účastnila Gastro festivalu v Ostravě v oboru: cukrář, kuchař, číšník a barman, kdy ve většině případů se žáci umísťovali na předních místech.

K dalším významným akcím patřil. v r. 2002 Nowako – Junior, který se konal na ISS – COP Frenštát ve dnech 13. a 14. prosince. Jednalo se o 6. ročník regionální soutěže mladých odborníků v oblasti gastronomie. Slavnostní zahájení se konalo v městském kině. Soutěž zahájil starosta města Ing. P. Orlík a zástupkyně hejtmana Moravskoslezského kraje Dr. J. Wenigerová. Žáci z naší školy postoupili do celostátního kola.

Od r. 2003 byly pro žáky ISS – COP organizovány různé stáže v zahraničí: Německo, Francie, Rujány, Španělsko. Náplň práce byla různá: obsluha, příprava na provoz, práce na pokojích i v kuchyni.⁴⁰

U příležitosti Dne učitelů v roce 2005 ocenil Krajský úřad v Ostravě pětadvacet pedagogů Moravskoslezského kraje. Mezi nimi také Mgr. Marii Novákovou, ředitelku Integrované střední školy – Centra odborné přípravy ve Frenštátě p. R. Slavností chvíle přivedla paní ředitelku ke vzpomínkám. Na frenštátské škole působí přes 30 let.

„Ve funkci ředitelky školy jsem od 1. 8. 1990. Škola prošla od r. 1990 velkou proměnou. Původně se zde vyučovalo 50% technických a 50% gastronomických oborů – technické obory skončily, ale zato přibyla hotelová škola.

⁴⁰ Kronika Odborného učiliště Frenštát p. R. 1960-2009. léta 2001- 2004

Naše škola se účastní všech celostátních soutěží v oboru gastronomie. Stříbrné a zlaté poháry svědčí o častém umístění našich žáků na předních místech soutěží. Rozvíjíme spolupráci s Národním ústavem odborného vzdělávání, dále se všemi významnými podnikatelskými subjekty v gastronomii, jako jsou Národní federace hotelů a restaurací, asociace kuchařů a číšníků České republiky, Barmanská asociace, Unihost a jiné. Všechny tyto aktivity se příznivě odrážejí ve stabilním zájmu o vzdělání na naší škole. Počet žáků se stále pohybuje okolo jednoho tisíce“.⁴¹

⁴¹ Kronika Odborného učiliště Frenštát p. R. 1960-2009. léta 2005 - 2006

Závěr

Shromážděním a analýzou dostupných teoretických podkladů a pramenů pro výzkum historických proměn učňovského školství ve Frenštátě pod Radhoštěm, které mi byly zpřístupněny Státním okresním archívem v Novém Jičíně a archívem města Frenštát, jsem rekonstruoval proces proměn učňovského školství. Z něj vyplývá skutečnost, že již od počátku bytí školy se skladba vyučovaných oborů podřizovala potřebám praxe. Je zajímavé sledovat proměny struktury skladby zastoupení různých oborů v průběhu delšího časového úseku. V příloze č. 1 je zpracována tabulka, která zaznamenává počty žáků a počty oborů z let reorganizací a optimalizací. Tabulka je následně průměry zpracována do grafů (příloha č. 2). Tyto grafy ukazují pohyb sledovaných veličin v průběhu změn názvu školy. Tento se během její 113 leté existence změnil celkem osmkrát (příloha č. 3).

Výsledkem bakalářské práce je ucelená etapizace a strukturalizace historických proměn učňovského školství v regionu Frenštát pod Radhoštěm. Bohužel tyto proměny není možné sledovat kontinuálně. Fakt, že škola začala vlastnit svou budovu až v roce 1952 se odrazil také v množství zachovaných teoretických podkladů. Například dokumenty z doby Živnostenské školy pokračovací, tj. od roku 1911 až 1921, se téměř žádné, až na několik třídních knih nedochovaly. Další zjištěnou skutečností je, že jak po první, tak po druhé světové válce byla silně ohrožena existence školy jako takové.

Zajímavým zjištěním je taktéž historický fakt, že se učňovské školství neustále potýká s nedostatkem financí a to již od svého počátku v roce 1897 až po současnost.

Po roce 1989 probíhá stále větší specializace na gastronomické obory. Tento proces byl dokončen v roce 2005, kdy skončil obor čalouník, který byl na škole posledním negastronomickým oborem (příloha č. 4).

Tento ucelený pohled na historii školy bude doporučen k vytvoření ročenky ku příležitosti 115. výročí vzniku školy.

Použité prameny a literatura

Almanach ke 100. výročí založení školy Frenštát p.R. 1997,
FRENŠTÁT p.R.: ISŠ – COP 1997

Archív MNV Frenštát p.R. 1945 – 1960

AUERHAN. J., BĚLEHRÁDEK. F., FOUSTKA. B., GRUBER. J., HULÍK. V., KÁDNER. O., MORAVEC. F. V., TOBOLKA. ZD. V., ŽALUD. G. *Leichterův výbor nejlepších spisů poučných*, Kniha XXXIX. *Česká politika. Díl V. Kulturní, zvláště školské úkoly české politiky.* S. 1054. B) Školství průmyslové. GRUBER J. s. 672 – 840. Jan Laichter na Král. Vinohradech, v Praze, 1913

Člunek zpívá. Z historie tkalcovské školy [online] Moravskoslezský kraj, Krajský úřad, Muzeum města Frenštát p.R. [cit.2009-12-13]

Dostupné z URL: <http://verejna-sprava.kr-moravskoslezsky.cz/publikace/muzeum_1_tkalcovstvi.pdf> 36 s.

Historie města. Rozvoj města a růst populace [online] Městský úřad Frenštát p.R., 1998 [cit. 2009-11-15] URL: <<http://www.frenstat.cz/rozvoj-mesta-a-rust-populace>>

Historie města. Rozvoj školství ve Frenštátě pod Radhoštěm [online]. Městský úřad Frenštát p.R., 1998 [cit. 2009-11-15] Dostupné z URL: <<http://www.frenstat.cz/rozvoj-skolstvi>>

Kronika. *Odborného učiliště Frenštát p.R.* 1960 – 2009

MACALÍK, M. *Katalog Krajiné výstavy Moravskoslezského pobeskydí ve Frenštátě pod Radhoštěm.* 1934. s.80. Propagační odbor Krajiné výstavy Moravskoslezského pobeskydí ve Frenštátě pod Radhoštěm

Městská kronika Frenštát p.R. 1950 – 1952

STÁTNÍ OKRESNÍ ARCHÍV. Nový Jičín – fondy:

Základní odborná škola 1887 – 1951

Okresní národní výbor Frenštát 1949 – 1960, kartony 49,50, 241 – 244

Ročenka k padesátiletému trvání učňovského školství ve Frenštátě p.R., FRENŠTÁT P. R.: MNV 1947

TUREK, A. *Nejstarší prameny města Frenštátu*. 1982. s. 48. Okresní vlastivědné muzeum v Novém Jičíně pro Městná ve Frenštátě pod Radhoštěm. Č.j. 403/16/413 – Mu/82

VLČEK, M., ZBAVITEL, A., ZBAVITELOVÁ, E. *Sto let chlapecké měšťanské školy ve Frenštátě p. R.*, 1975. s.92. Městský národní výbor Frenštát pod Radhoštěm, Povoleno ministerstvem kultury ČSR č. 59-001 – 75 z 8. 1. 1975

Výroční zpráva o činnosti školy léta 2008 – 2009,

ZBAVITEL, A. *Z dějin frenštátského školství*. 1940. s. 87. Nákladem vlastním

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Tabulka historického vývoje učebních oborů a naplněnosti.

Příloha č. 2 – Grafické znázornění zprůměrovaných učebních oborů a žáků dle změny názvu školy.

Příloha č. 3 – Vývoj názvů školy v datech.

Příloha č. 4 – Přehled vyučovaných učebních a studijních oborů.

Příloha č. 5 – Ředitelé školy.

Příloha č. 1

Tabulka historického vývoje učebních oborů a naplněnosti.

Školní rok	1877-1898	1910-1911	1922-1923	1923-1924	1946-1947	1947-1948	1956-1957	1957-1958
Žáci	84	92	148	152	327	332	345	333
Obory	21	19	12	12	6	5	4	3

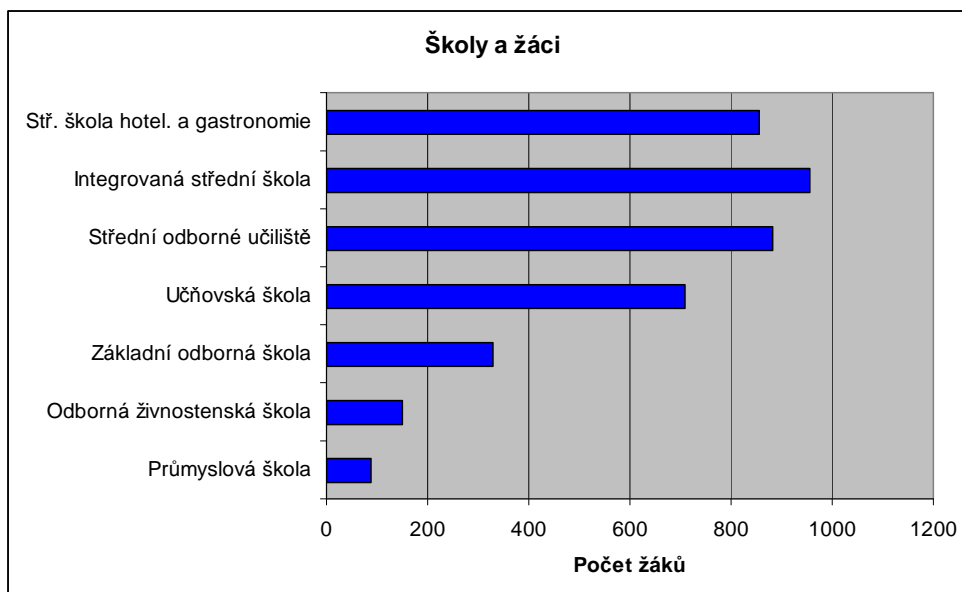
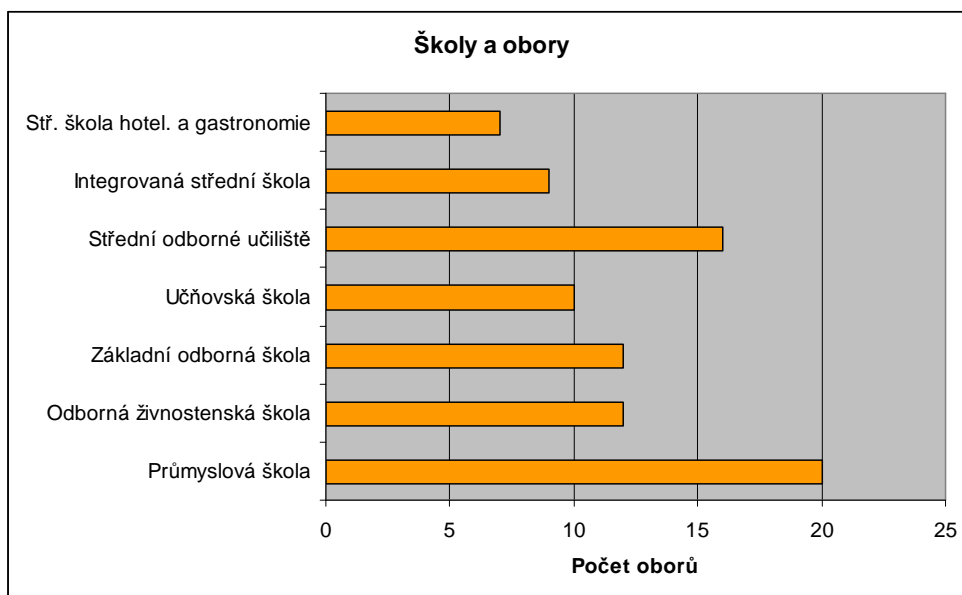
Školní rok	1962-1963	1963-1964	1967-1968	1968-1969	1970-1971	1971-1972	1973-1974	1974-1975
Žáci	508	681	437	863	885	873	881	889
Učební obory	10	11	10	10	10	11	12	12

Školní rok	1975-1976	1976-1977	1977-1978	1978-1979	1979-1980	1980-1981	1994-1995	1996-1997
Žáci	908	815	793	905	885	859	974	998
Učební obory	11	10	10	15	17	18	9	10

Školní rok	1997-1998	1998-1999	1999-2000	2000-2001	2001-2002	2002-2003	2003-2004	2004-2005
Žáci	896	836	931	1001	157	1020	964	933
Učební obory	11	10	10	10	10	10	8	8

Školní rok	2005-2006	2006-2007	2007-2008	2008-2009				
Žáci	913	927	857	737				
Učební obory	8	8	8	5				

Příloha č. 2

Grafické znázornění počtu žáků a učebních oborů dle změny názvu školy.**Graf č. 1****Graf č. 2**

Příloha č. 3

Vývoj názvů školy v datech

1897 – 1911 Průmyslová škola pokračovací

1911 – 1921 Živnostenská škola pokračovací

1921 – 1945 Odborná živnostenská škola pokračovací pro učně kovy zpracující

Odborná živnostenská škola pokračovací pro učně truhlářské

Odborná živnostenská škola pokračovací pro učně obuvnické

Odborná živnostenská škola pokračovací pro učně oděvnické

Všeobecná živnostenská škola pokračovací

1946 – 1951 Základní odborná škola

1952 – 1978 Učňovská škola

1978 – 1982 Střední odborné učiliště

1982 – 1994 Střední odborné učiliště společného stravování

1994 – 2005 Integrovaná střední škola – centrum odborné přípravy

1. ledna 2006 Střední škola hotelnictví a gastronomie, příspěvková organizace

Příloha č. 4

Přehled vyučovaných učebních a studijních oborů

Truhláři	1897 – 1956
Obuvníci	1897 – 1947
Krejčí	1897 – 1947
Kovozpracující obory	1897 – 1946
Zámečník	1897 – 1947
Mlynář	1946 – 1947
Obchodník	1946 – 1947
Řemenář	1946 – 1947
Řezník	1946 – 1947
Uzenář	1946 – 1947
Pekař	1946 – 1947
Kuchař (3letý)	1955 – dosud
Tesař	1955 – 1963
Zedník	1955 – 1970
Cukrář	1956 – dosud
Šičky	1958 – 1959
Číšník (3letý)	1959 – dosud
Pletař	1959 – 1961
Soustružník	1960 – 1979
Elektromechanik	1960 – 1996
Strojní zámečník	1962 – 1982
Nástrojař	1962 – 1965
Čalouník	1962 – 2005
Zahradník	1962 – 1968
Skářka – krepařka	1963 – 1966
Knihář	1966 – 1998
Smaltér (2letý)	1968 – 1988
Mechanika elektrotechnické výroby	1971 – 1992
Obráběčka kovů	1972 – 1975
Obráběč kovů	1977 – 1989

Číšník (maturitní)	1978 – dosud
Vietnamci (elektroobory)	1978 – 1979
Vietnamci (soustružník)	1980 – 1986
Vietnamci (mechanička)	1980 – 1986
Obchodní provoz (2 letý)	1982 – 1988
Strojní mechanik	1987 – 1996
Kuchař (maturitní)	1988 – dosud
Večerní studium	
(společné stravování)	1987 – 1989
(elektroobory)	1990 – 1992
(strojní mechanici)	1990 – 1992
Obchodník pětiletý	1992 - 2002
Provoz služeb	1992 – 1995
Dámská krejčová	1994 – 2004
Hotelová škola	1994 – dosud
PHARE	1994 – dosud
Nástavbové studium	
(společné stravování)	1994 – dosud

Příloha č. 5

Ředitelé školy

1897 – 1901	František Buzek
1901 – 1916	Oktavián Svoboda
1916 – 1921	Jindřich Závodský
1921 – 1928	Jan Franz
1928 – 1939	Ludvík Břežný
1939 – 1940	Viktor Ciblan
1940 – 1945	Tomáš Zicha
1945 – 1947	Miroslav Baštář
1947 – 1956	Tomáš Zicha
1956 – 1960	Josef Špurný
1960 – 1982	Zdeněk Bartoš
1982 – 1990	František Skřivánek
1990 – dosud	Mgr. Marie Nováková